

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת כי תבוא

א. המלבי"ם - התורה והמצוה.

פרק כ"ו פסוק טז:

(טז) היום הזה וגו' אחרי כי מן סימן י"ב מאלה החקים

והמשפטים וגו' המה רק דברי חוק ומשפט,

ומסימן כ"ז ולהלן מדבר מעניני כריתת ברית ערבות מואב

וא"כ למה בא המאמר הזה בינתיים. ואם הוא הקדמת

מוסר לכריתת הברית הבא אחריו היה לו לפתוח בלשון

ויאמר משה. לכן בהכרח שהוא סיום ומאמר כללי לשמירת

החקים והמשפטים שאמר מקודם, ורצונו בזה: א) להסיר

תלונת הפילוסופים בשאלתם הלא החקים אשר יסודתם

במעשים והמשפטים שהם נימוסי המדינה שהם דברים גשמיים

ונפסדים ומה יועיל ההשתדלות לנפש רוחנית שהצלחתה שלא

תופסד ותהיה נצחית. ובא במאמר הזה להוכיח בחוש כי

יש סגולה נפלאה וכח עצום במעשה החקים והמשפטים

לאחד ולדבק נפשותם במקור החיים, שמאז השמיע אותם

את חוקי ד' ותורתו נתלהבה נפשם ונתפעלה עד שהגיעו

למדרגה גדולה עד שקבלו עליהם באהבה עזה ונפלאה לשמוע

בקולו ולדבקה בו בתכלית הדבקות וללכת בדרכיו ולשמור

חוקיו ומשפטיו, ומזה נראה בעליל כח העצום אשר בהחוקים

ומשפטים כי אף ע"י הלמוד לבד נתפעלו והלהיבנו נפשם

כפעולת הקולות והברקים וכל המעשים אשר במעמד הר

סיני. ומכ"ש שקיום המעשים יפעול בהם. ב) על דבר שאיזה

חוקים ומשפטים לפי שכלי האנושי ישפיל כבוד ישראל כמו

מקרא הביכורים שהיה בבית ה' שמפרסמים בקול שהיו עבדים

שפלים לפרעה ולמצרים וכן בוידוי המעשרות שבבית ה'

שהוא מפרסם שהוציאו מתבואותיהם ע"י המתנות יותר

מרביע (ביכורים אחד מששים תרומה א' מחמשים חלה אחד

מכ"ד פאה אחד מששים ומלבד לקט שכחה מעשר ראשון

ומעשר שני או מעשר עני) ומזה מובן שאין להם אוצר

כללי כנ"ל שע"י יעלה בלב אויביהם להלחם בהם עד שיכריחם

להסגר בערי המבצר שאז העיקר אוצרות המזון וע"ז בא להבטיח להם בשם ה' שאם רק יקיימו מה שקבלו עליהם גדול יהיה כבודם בעמים כי ע"ד העבדות הלא גואלם ד' צבאות כמ"ש או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי וגו' וע"ד אוצר הכללי באמת הפך הדבר כי אם היה חזקם ע"י האוצרות היו שכניהם חושבים תחבולות איך לאבדם ולשרפם אבל כאשר יראו כי בני ישראל אוצרם הוא בשמים כמ"ש יפתח ה' לך את אוצרו הטוב. לכן בלב ונפש יאותו להיות סרים למשמעתם. ועפ"ז יבואר הכתובים: היום הזה, הוא יום שאמר להם פרשת הביכורים ויודוי מעשר שהם היו הצוויים האחרונים ממשנה תורה (וכמו רופא חולי הגוף שנותן רפואתו במדה ידועה בחלקים מצומצמים שבקחת החולה חלק האחרון אז ירפא מחליו, כ"ש רופא הנפש כמשה רבינו שאמר להם משנה תורה לרפואת חולי נפשם שבכלותו כל דבריו אז באה רפואת נפשם, עד שנעשה זכה וברה שהחלק יומשך אל הכל כי נפשם שהיא חלק אלוה ממעל חשקה לדבק בה')

אלות

1. מהי עאלתו פתחלת דקרינו ומה מצנהו לכך?
2. שתי מסרות יש לתורה בציווי זה כאן, מהו הראשון בהם?
3. לצומתו מהו הצטין השני שפרשנו מוצא כאן?
4. מהי ההשפלה לדעתו פמרות פיכורית?
5. אין לפני ישראל מלאי ואוצרות, איך ולאמה ומה מסקנו מכך?
6. מהו המסלף הרופא ורפואותיו לצטיונו כאן?
7. מה לאמד פרשנו מנה?

* * *

ב. רש"ר הירש.

פרק כז' פסוק ח':

רוחנית ומוסרית לכלל האנושות ועם כניסת התורה לארץ ישראל כבר החלה ישועת העתיד של כל העמים. ולא עוד, אלא אמרו שם לה ע"ב שתרגום זה כלל גם את הנימוק לגירוש העמים הכנעניים: "למען אשר לא יילמדו אתכם לעשות ככל" וגו' (לעיל כ, יח). גם נימוק זה הובא לידיעת העמים האלה ונשנה ונתבאר בהעתק זה של התורה, למען ידעו ויבינו כל עמי כנען: הם צפויים לגירוש רק אם רצונם להתחזק בהשקפותיהם ובאורחות חייהם האליליים, אך אם ישובו למצוות האנושיות הכלליות, אין כל מניעה לשיבתם בארץ (ראה פי' לעיל כ, י ואילך, יח).

ב. באר היטב. אפשר היה לפרש את הביטוי הזה על פי האמור בחבוק ב, ב: "כתב חזון ובאר על-הלחות למען ירוץ קורא בו", ולפי זה "באר היטב" מורה שהכתב חייב להיות ברור וקריא. אולם במסכת סוטה לב ע"א פירשו את "באר" על פי האמור לעיל א, ה: "הואיל משה באר את התורה הזאת"; "באר היטב" מורה אפוא, שיש לפרש את הדברים ולקרב אותם אל ההבנה. ולמדו מכאן שהעתק זה של התורה כלל גם תרגום לצורך הבנת אומות העולם, שכן ישראל הוא רחוק מאותו פרטיקולריזם המיוחד לו על ידי דרים, אלא מראש הוא ראה את שליחותו בהבאת גאולה

אלות

1. כמה אפשרויות להסביר את המלה: פאר, איך פרשנו רוצה לפרשה כאן?
2. מהי פליחותו של עם ישראל לדעתו?
3. מה הפציה עם הכנענים ואיך פרשנו מוצא תוספה לכך?
4. האם אכן למדו מי מהם והפיקו מסקנות ואיזה?

* * *

פרשת כי תבוא

(טו) וַעֲנֵנו כָּל הַעַם וְאָמְרוּ. וְלֹא הִסְפִּיק לומר וְאָמַר כָּל הַעַם כְּדָרֶךְ שֶׁאָמַר בְּכָל הָאָרְוִים הָאֲמֹרִים בְּעֵינֵינוּ, הַעִיר ה' בְּרֵאשׁוֹנָה שֶׁצָּרִיךְ שִׁישְׁרָאֵל יִשׁוּבוּ זֶה לֹא שֶׁהַלְוִים יִצְטָרְכוּ לומר וְאָמַר כָּל הַעַם אֲלֵא דְבָרֵי הַפְּתוּב הוּא שֶׁמִּצְוָה שֶׁעֲנֵנו הַעַם וְאָמְרוּ אָמֵן, וְאֵין עַל הַלְוִיִּים לומר וְאָמַר כָּל הַעַם וגו'.

(יד) וַעֲנֵנו הַלְוִיִּים. פְּרוּשׁ וְהִתְחִילוּ שֶׁהֵם יִתְחִילוּ לְדַבֵּר וְהַעַם יִעֲנֵנו אַחֲרֵיהֶם אָמֵן, וְאֵנְקֵלוֹס תַּרְגָּם וַיְתִיבוּ, וְלִדְבָרָיו וַעֲנֵנו הַלְוִיִּים תְּשׁוּבָה לְהַעֲמִידַת יִשְׂרָאֵל בְּסֵדֶר זֶה עַל הַהָרִים שֶׁהוּא לְהַשְׁמִיעַ אֲמֵרוֹת הָאֲמֹרוֹת מִפִּיהֶם בְּרוּךְ אֲשֶׁר וְגו' וְאָרְוֵר אֲשֶׁר, וַיִּזְנְתֵן תַּרְגָּם וַיְכַרְזוּן לְנָאִי, וְקָשָׁה לִי הָרִי הוּא אוֹמֵר קוֹל רֶם, וְאוּלַי כִּי הִתְכַּנְּנָה תְּהִיָּה בְּקוֹל לְבַד הַרְמַת קוֹל בְּמֵאָמֶר עֲצָמוּ:

אלות

1. קרא את הפסוקים, איך פרשנו מהין בדיוק את הציווי כאן?
2. מהי דעתו לצומת דעת אונקלוס ודעת יונתן בן צונואל?
3. מה אמרו ומה לא אמרו הלוויים?

* * *

ד. כלי יקר.

פרק כח' פסוק ד':

וזה לפי שבקללות שהאומות אשר ראו מכות הארץ ואת תחלואיה מסתמא לא יבקשו הארץ של ישראל כי לא יראו בה שום הצלחה לכך לא נאמר אחר ארוור אתה בצאתך יתנך ה' נגף לפני אויביך באויבים שיבואו עליך כי ודאי לא יבואו אלא אתה תצא מארצך אליהם כי תראה שארצם טובה מארצך אבל לא לאלתר כי אם אחר שיתקיימו כל היעודים הרעים שהזכיר מן ישלח ה' בך את המארה עד יתן ה' מטר ארצך אבק ועפר וגו' והיו שמיך אשר על ראשך נחושת והארץ אשר תחתיך ברזל על ראשך ותחתיך למה לי וכי עדיין לא ידענו שהשמים על ראשך והארץ תחתיך.

ברוך פרי בטנך וגו'. ואחר כך אמר ברוך טנאך ומשאתך ובקללות שינה הסדר שהזכיר טנאך ומשאתך קודם פרי בטנך לפי שהסברא נותנת שלעולם יעשה הקב"ה נס נסתר אף אם ירבו יותר מן הנהוג אין זה חוץ לטבע אבל טנאך ומשאתך שהם פירות תלושים אשר הונחו כבר בכלי אם ירבו זה נס נגלה בין אם יניח שנים וימצא שלשה כדרך שנאמר כד הקמח לא תכלה וגו' בין אם יאכל קמעה ויתברך במעיו הכל נס נגלה על כן אמר בברכות לא: זו נס נסתר שיעשה לך אלא אפילו נס נגלה יעשה לך ובקללות הוא להיפך לא זו אף זו.

אלא שרצה לומר אותו חלק דוקא שעל ראשך ותחתיך יהיו מקולקלקים אבל השמים והארץ שממעל ומתחת של ארצות שאר העמים לא יהיו מקולקלין ודוקא מטר ארצך אבק ועפר ולא מטר ארצות שאר האומות ועל כן ישיאך לבך לצאת מביתך אל ארצות שאר האומות הטובים מארצך אולי תוכל לגרשם ולישב במקומם על כן אמר יתנך ה' נגף לפני אויביך בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו וזה טעם יקר.

ומה שנאמר מיד אחר ברוך אתה בצאתך יתן ה' אויביך נגפים לפניך ובקללות לא הזכיר מיד שיהיו מנוצחים כי אם אחר כמה פסוקים. לפי שהסברא נותנת שמיד כאשר יראו האויבים שכל יושבי הארץ ההיא מוצלחים וברוכים הם בבואם ובצאתם אז יתקנאו האומות בישראל ויצאו מביתם ללחום עם ישראל לגרשם מן הארץ הטובה ההיא ועל זה נאמר בדרך אחד יצאו אליך וגו' משמע שהאומות יבואו על ישראל אבל בקללות נאמר בדרך אחד תצא אליו משמע אדרבה שישראל יצאו מארצם ללחום עם האומות.

אלות

1. קרא את הפסוקים, מה מהין פרשנו בסדר הכתובים ומהי תשובתו לכך?
2. מהו נס עליו ומהו נס נסתר לצונונו?
3. פרשנו מהין פסונו בין הפרכות לבין הקללות, איך הוא מסביר זאת?
4. איך הוא מסביר את סדר הכתובים פסונו השמים על כרזל?
5. איך לדעתו יתנהא בני ישראל בקשר לכך?

* * *